

Spectacolul nunții pe Valea Șieului

ION LĂPUȘNEANU

Nunta sau „drama matrimonială“, minuțios analizată de numeroși cercetători, este considerată fie ca „manifestare etnografică străbătută de adânci simboluri și cu un rost bine definit în viața colectivității“,¹ „fie ca un „rit de trecere“ (Ion Seuleanu² și A. Micle³), ori ca „manifestare colectivă legată de problema familiei și a sistemului de rudenie“.⁴ Ea constituie în prezent un spectacol, din păcate din ce în ce mai sărac, cu tot mai multe devieri de la făgașul tradițional. Spre regretul folcloriștilor și etnografilor, în ultimii ani, nunta se reduce la stabilirea raportului familial dintre tineri, urmată de o masă bogată, prilej nu numai de veselie, dar și de cinstire a tinerei perechi cu o serie de oibecte necesare în căsnicie.

Cu toate că cele afirmate anterior au pe cursul inferior al Șieului caracterul de regulă generală, nu înseamnă că nu există și excepții, adică „nunți țărănești“, în opoziție cu așa numitele „nunți domnești“, la care se respectă cu strictețe o serie de momente și de aspecte impuse de forța tradiției. Considerăm inutil să facem o descriere a nunții de pe Valea Șieului, deoarece acest lucru l-a făcut Ion Apostol Popescu.⁵ Deosebiri prea mari între nunțile din împrejurimile comunei Șieu-Odorhei și cele de pe Someș nu există, dar nici identitate perfectă nu vom găsi între două nunți chiar din aceeași localitate.

1. Apostol Popescu, Aspecte etnografice și folclorice ale nunților de pe Someș, în Studii de folclor și artă literară, Edit. Minerva, București, 1970, p. 234.
2. Ion Seuleanu, Orația de colăcărie, în Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Philologia, Fasc. I, an. 14(1969), nr. 45.
3. A. Micle, Semnificația ceremonialului de nuntă, în Lucrări științifice, OIradea, 1971, p. 170.
4. Ernest Bernea, Nunta în Țara Oltului, în Studii de folclor și literatură, E.P.L., București, 1967, p. 52.
5. I. Apostol Popescu, Op. cit. p. 234—290.

Cu riscurile ce le presupune o analiză a valorilor artistice ale acestui complex spectacol, vom încerca să punem în valoare câteva din numeroasele texte literare culese în locurile unde mi-am petrecut cei mai mulți ani din viață. Sînt necesare totuși câteva precizări care ne vor ușura parcurgerea drumului sinuos spre evaluarea bogăției de idei filtrate prin neîntrecuta iscusință a talentaților creatori populari. Ca toate momentele importante din viața omului, căsătoria este un salt calitativ cu implicații hotărîtoare în viață, de unde și zicala, destul de pesimistă, care circula pe la noi: „Însoară-te sau spînzură-te“. Conținutul dramatic al nunții a alimentat „pe plan imagistic alegoria moartea-nută“,⁶ consecință a concepției despre lume și viață împămîntenită în popor, conform căreia moartea este o continuare a vieții pe alt plan.

Toți cercetătorii citați la începutul lucrării noastre deosebesc în evoluția acestui rit al trecerii, trei secvențe obligatorii: „așteptarea sau pregătirea trecerii, echivalînd în cazul ceremonialului de nuntă cu despărțirea feciorilor și respectiv a fetelor de ceata tinerilor, trecerea propriu-zisă (nunta), și se definitivează o dată cu nașterea primului copil.“⁷

Pe prima treaptă a pregătirii actului de naștere a unei noi celule sociale se situează două evenimente cu semnificații diametral opuse. Primul — peșitul — avea încă cu aproape două decenii în urmă o semnificație socială dură și inumană, iar al doilea — credința sau logodna — era un act simbolic. Peșitul, realizat de părinții ori rudele apropiate ale celor doi tineri, avea caracterul unei târguiei prin care se stabilea averea pe care urmau să o primească cei doi tineri, de foarte multe ori fără să se țină seamă de sentimentele acestora. Am avut neplăcerea să văd în copilărie cazuri de tineri pe care părinții i-au împedit să se căsătorească din cauza unui iugăr de pămînt sau a unei perechi de boi. Mai sînt și acum cazuri cînd anumite căsătorii nu se încheie datorită unor probleme de ordin material. Credința sau logodna are caracterul unei simbolice uniri anterioară căsătoriei, efectuată pe plan psihologic în fața lumii. Simbolul acestei uniri este schimbul de verighe care semnifică înscrierea tinerilor pe orbita circulară a unei noi situații, necunoscute anterior. Cu credința, pregătirea trecerii este deja încheiată. Cei doi se consideră ieșiți, cel puțin formal, din rîndul fetelor și feciorilor, încep să-și schimbe gîndurile, de fapt să-și imagineze mai mult ceea ce va urma. Timpul ce separă logodna de nuntă este dat acestora pentru reflecție și deliberare. . .

Aceste două trepte pregătitoare nu au nimic specific din punct de vedere literar. La masa logodnei se cîntă o serie de „șlagăre locale“, care persistă totuși de mulți ani: Ciobănaș cu trei sute de oi, Cucuruz cu frunza-n sus, Cobzarul, De la primărie-n sus, De-ar fi mîndra-n deal la cruce etc. În perioada de la logod-

6. A. Micle, Op. cit., p. 175.

7. Idem, ibid., p. 176.

nă, credință sau tocmală și pînă la nuntă are loc pregătirea spirituală a opiniei publice. Întregul sat se pregătește ca un singur om, cei tineri pentru a-i scoate pe viitorii miri din rîndurile lor, iar cei căsătoriți pentru a-i primi în categoria lor. Putem afirma că nici-un alt eveniment social nu polarizează în așa măsură atenția unanimă a sătenilor ca nunta, indiferent de categoria socială a mirilor sau de oricare alt considerent ce ar putea realiza un efect negativ. Se spune că „toate miresele sînt frumoase” și „toți mirii sînt băieți de treabă”. Perioada anterioară nunții și nunta propriu-zisă sînt momente de amnistie generală. Mirii, indiferent de comportarea lor în societate sînt, cel puțin pentru moment, grațiați de opinia publică. Bîrfelile reîncep după nuntă.

Dacă în faza de pregătire a trecerii ne aflăm tot timpul pe planul realului, începînd cu chematul la nuntă, epilogul spectacolului, intrăm în domeniul alegoriei. Chemătorii și chemătoarele sînt soli ai craiului și ai crăiesei, steagul „însemnînd un lucru care îl face un crai, luîndu-și soție pe fiica altui crai”.⁸ Mirele este „înălțatul împărat” care :

„De dimineață s-o sculat,
Fața albă o spălat,
Părul și l-o pieptănat
Și-n grădină o alergat
Și-o rupt patru struțuri de flori
Pentru cei patru cemători”.

Termenii de comparație pentru mireasă sînt : „mîndră crăiasă”, „floare mîndră din grădină” sau „o floare de mușcată” :

„Către răsărit de soare
S-a ivit o mîndră floare.
Nu-i o floare din grădină,
Că-i o tînră copilă.
Nu-i o floare de mușcată,
Că-i o tinerică fată”.⁹

Alternanța lumii reale „tînră copilă”, „tinerică fată” cu cea alegorică este realizată printr-un procedeu artistic simplu, înșiruirea unor epitete și comparații de factură diferită, precum și a unor metafore. Colacii pe care-i poartă chemătorii și chemătoarele, simbolizează belșugul dorit de colectivitate pentru miri, struțurile de busuioc sînt un simbol al norocului, iar petelele purtate de chemători simbolizează ieșirea mirilor din rîndul tinerilor.

Sîmbătă seara are loc „jocul steagului” care semnifică tot despărțirea, trecerea. Acest joc este organizat de mire pentru a petrece încă o dată de la egal la egal cu ceilalți tineri. Steagul în a cărui ornamentație găsim culorile drapelului național, apare nu-

8. I. Cardaș, Cele mai vechi orații de nuntă tipărite, în Revista de etnografie și folclor, Tom. 16, nr. 4 (1971) p. 303.

9. Informator: Silvia Pop, 43 de ani, Coasta, comuna Șieu-Odorhei.

mai în ziua nunții. El are o semnificație „estetică de a impune ceremonialului o notă sărbătorească, fastuoasă”,¹⁰ este „podoaba mirelui și a miresei” și „apare ca semn caracteristic al oștilor angajate în luptă”.¹¹ Acest steag al mirelui, obiect de ritual, este împodobit cu frunze de bărbînoc, o plantă cu frunzele veșnic verzi, care simbolizează unirea veșnică, chiar dincolo de moarte, temă valorificată și în literatura universală.

Stegarul este omul de încredere al mirelui și are datoria sacră de a păzi cu strășnicie integritatea steagului în tot timpul desfășurării ceremonialului nupțial. Dacă una din tentativele nuntașilor de a lua colacul din steag reușește, este semn rău. Personaj cu o funcție importantă în cadrul nunții, stegarului, de obicei cel mai bun prieten al mirelui, i se strigă :

Nime-n lume nu mi-i drag
Numai badea de sub steag,
Că-i cu pană-n pălărie
Și cu pinteni la călcâie.
Cînd pășește zurăiește,
Inima mi se topește.
A pășit și-a zuruit,
Inima mi s-a topit.
Scutură bade steagu,
Scutura-mi-te-ar dracu,
Că noi mîndru l-am gătat
Și la om frumos l-am dat,
Cu cămeșă de bumbac,
Fetele după el zac,
Cu cămeșă de fuior,
Fetele după el mor”.¹²

Stegarul, unul dintre cei mai frumoși feciori din sat, trebuie să-și facă bine datoria încredințată, să scuture în permanență steagul, pentru ca să sune clopoțeii și oamenii să iasă pentru a vedea alaiul. Și în chiuitura steagului se invocă busuiocul, plantă cu semnificație rituală, aducătoare de noroc :

Dă doamne-n acesta loc
Să răsară busuioc.
De-om veni de-amu-ntr-un an
Să răsară măgeran.
De-om veni de-amu-ntr-o lună,
Să găsim tot voie bună.¹³

Spectacolul nunții începe de fapt duminică dimineața. Pregătirile materiale au fost încheiate și începe desfășurarea dramei a cărei acțiune, de la prima pînă la ultima scenă, are drept scop

10. A. Micle, *Op. cit.*, p. 179.

11. *Idem*, *ibid.*, p. 179.

12. Informator: Ana Jucan, 42 de ani, Coasta, comuna Șieu-Odorhei.

13. *Idem*.

conștiințirea legăturii dintre doi tineri, „trecerea pe nesimțite, după preparative îndelungate, în noua categorie sociologică”.¹⁴ Nu vom insita asupra fiecărei secvențe a spectacolului dramatic al nunții, ci ne vom referi mai ales la producțiile literare care apar în fiecare act al acestei drame populare.

Ca și dramele propriu-zise, spectacolul nunții se realizează printr-o serie de fapte dintre care unele, cum este despărțirea de părinți, de flăcăi și fete, conțin o anumită doză de tragism, iar altele ce survin pe parcursul desfășurării spectacolului, tarostele de colăcărie care se rostește la poarta miresei, chiuitura găinii, închinatul pomului și unele strigături au și aspecte comice, tocmai pentru a înveseli atmosfera. La nuntă se plînge, e drept, „cu lacrimi de mireasă”, plînge și soacra mică, dar se și rîde. Hegel găsea temeiul dramei moderne în faptul că subiectivitatea „în loc să acționeze cu absurditate comică, se umple de seriozitatea relațiilor meritorii și a caracterelor ferme, în timp ce dîrzenia tragică a voinței și profunzimea conflictelor se înmlădiază și se aplanează în așa măsură încît se poate ajunge la o conciliere a intereselor și la unirea armonioasă a scopurilor și a indivizilor”.¹⁵ Chiar dacă în drama populară a nunții nu avem conflicte puternice, totuși nu putem afirma că acestea lipsesc cu desăvîrșire. Pe lîngă conflictele psihologice, întîlnim și conflicte sociale, mai ales în cazurile cînd unirea tinerilor este condiționată de avere.

Actele principale ale dramei populare a nunții sînt : 1. Constituirea alaiului. 2. Cununia. 3. Masa mare și 4. Hora care urmează după masă. Dacă evenimentele de sîmbătă, chemarea la nuntă și jocul steagului, sînt un prolog al acestei drame populare, masa rudelor, nașilor și a celor doi tineri căsătoriți, ce are loc a doua zi, constituie epilogul. Complexa acțiune a acestei drame este presărată cu producții literare lirice, epice și dramatice în fiecare scenă, în fiecare act.

1. **Constituirea alaiului** începe la casa mirelui unde se adună fetele și feciorii, mai puțin drușcele miresei care rămîn la casa acesteia, și merg după nași. Pe drum flăcăii și fetele chiuiesc sau strigă:

Vai de mine ce nănași
Gîndești că-s domni din oraș.
Vai de mine ce nănașă,
Gîndești că-i o preoteasă.
U, iu, iu, nănașule,
Sucește-ți mustățile
Și sărută fetele.¹⁶

Casa nănașilor, de obicei aleși din rîndul celor mai buni gospodari din sat, este arătoasă, iar curtea este plină de vite și acareturi :

14. I. Seuleanu, Op. cit., p. 50.

15. Dictionar de terminologie literară, Editura științifică, București, 1970, p. 110—111.

16. Informator: Silvia Pop.

U, iu, iu, nănașă mare,
Mîndră-i casa dumitale,
Pe la uși tăta-i cu ruj.
Le ferești cu flori domnești.
Nănașu-i cu ceareci noi,
Cu ocolul plin de boi.
Nănașu-i cu poale largi
Cu ocolul plin de vaci.

Ocolul bălegos este o dovadă a faptului că nănașii au vite și bani, „mii și sute“, pe care-i păstrează, natural, nănaș :

Aici șade nănașul,
Că-i cunoaștem ocolul,
Că-i ocolul bălegos
Și ni-i nănașul frumos.
Aici șade nănașu,
Că-i cunoaștem ograda.
La nănașu în ocol
Este-un rîț și-un rotogol.
În rotogol sînt flori multe,
La nănașu mii și sute.

Nănașii sînt oameni isteți, chiar dacă chiuitura în care se spune aceasta este marcată de o notă hazlie :

La nănașu pe coteț
Este-un pui de racateț
Ca nănașul de isteț.
La nănașu-n grediniță
Este-o tufă de săscuță.
Oricît o ninge și-o plouă,
Tot îi tînră și nouă.
Oricît o ninge și-o-ngheață,
Tot îi tînră și creață,
Ca nănașu de isteță.¹⁷

De la casa nănașului alaiul se îndreaptă spre casa miresei. Aici apare prima surpriză. Poarta este legată cu un lanț înfășurat cu paie și păzită de oamenii de încredere ai miresei. Pentru a se putea intra în curte se dă o „luptă“ între cele două tabere aflate de cele două părți ale porții. Iese învingătoare, normal, ceata mirelui. De fapt această ceată este aceea care atacă :

Ce saltă, veselie?
Ce lucru poate să fie?
Ce stați aicea adunați,
Dragilor mei iubiți frați?
Doară pe noi ne așteptați?

17. Idem.

După această formulă introductivă, nelipsită din nici-o producție literară de acest fel, din cele pe care le-am cules, urmează un lung dialog aprig în care tarostele mirelui vorbește despre lunga călătorie pe care au făcut-o pînă la casa miresei. Drumul întortocheat pe care l-au făcut sporește valoarea obiectului căutat și pune în evidență „ideea căutării stăruitoare, și prin aceasta, să se aducă un elogiu miresei“ :¹⁸

Că noi mult loc am umblat
Și încă așa n-am aflat.
De trei luni de cînd venim,
Tot mergem și nu dormim
Și încă așa lucruri tocmite,
Nouă nu ne sînt primite.
Noi vedem afară tot feciori jucînd
Și în casă fete plîngînd.
Noi vedem poarta că-i legată,
Dar nu-i tare ridicată.
Lîndă dînsa multă gloată,
Stă strînsă și adunată.
Poarta-i legată cu paie,
Gloata-n cap stă să ne saie.

După acest prim atac, în care se strecoară și o dulce lingușeală, vine replica starostelui miresei. De fapt primele replici sînt de tatonare. Tarostele miresei spune cam așa :

Noi nu așteptăm de la răsărit,
Căci așteptăm de la asfințit.
Vedem că veniți cu atîta povară,
Gînești c-aveți o piatră de moară.
Noi nu v-am așteptat pe dumneavoastră,
Că aicea șede o babă bătrînă,
De-o săptămînă.
Facem un pic de uspăț
Pe un fund de fedeleș,
Dar nu pentru dumneavoastră pentru toți,
Ia, pentru noi, pentru vodoi.

Păstrarea acestui motiv al casei în care locuiește „o babă bătrînă“ are posibile relații cu ritul inițierii ce, în vremurile străvechi, preceda căsătoria.¹⁹

Zarurile au fost aruncate. După această replică, spiritele se în-cing și starostele mirelui răspunde :

Cinstite taroste de casă,
Dumnezeu să te trăiască,
În balta a treia să te trîntească,

18. I. Seuleanu, Op. cit. p. 50.

19. Vezi V. I. Propp, Rădăcinile istorice ale basmului fantastic, Editura Univers, București, 1973 pag. 380—387.

Când te vom căuta,
 Să n-avem de unde te lua.
 De vrei să știi apriat,
 Ți-om spune adevărat.
 A nost tînăr împărat
 Dimineața s-au sculat,
 Trîmbița-n mînă-au luat
 Și cu trîmbița-au sunat,
 Mare oaste-au adunat,
 O sută cincizeci și cinci
 Tot de-aceia mai voinici.
 Și-am vînat țara de sus,
 Pînă la apus,
 Pînă în acest loc cu noroc,
 C-am auzit c-aveți o floricică frumoasă.
 Să ne-o dați,
 Că aceea-i a noastră.
 Cinstite taroste, creștine,
 Uită-te în ochi la mine.
 Noi, cînd de-acasă am plecat,
 Foarte bine ne-am gătat
 Și tăți la drum am plecat.
 Foarte bine v-am aflat,
 Tăți gătiți, tăți podobiți
 Și bine vă veseliți.
 Tăți în cizme și cojoace,
 Precum și nouă ne place.
 Dar vedem și cu pistoale,
 Mai mulți cu mînurile goale.
 Să nu gîniți că ne temem de voi,
 Măcar că sîntem numai vodoi,
 Că vi-i gloata minunată,
 Cu feli de gătiri armată,
 Iar a noastă cît de-ncet,
 Vine-napoi toată drept.
 Cinstite taroste, creștine,
 Dumneata te ți-i foarte măreț
 Ca un purcel creț,
 Într-un fund de coteț.

Oboseala este zadarnică. Nici laudele și nici insultele nu au efectul scontat și starostele miresei continuă :

Cinstite, necinstite,
 Mergeți pe drum înainte,
 Că ce-mir unde-ați plecat,
 Poate că v-ați îmbătat,
 Drumul vi l-ați rătăcit
 Și amu v-ați pus pe cerșit.

Dacă sînteți soli împărătești,
Nu cerșiți pe la curți boierești,
Că românul nu cerșește,
El plătește boierește
Ori cîștigă voinicește.
Dumneavoastră băgați de samă bine,
Că vă trebuie buletine,
Că pe aicea miliția patrulează
Și pe tăți vă arestează.

Pe oamenii mirelui nu-i sperie însă nici miliția, ba mai mult această replică întetește lupta :

Noi de-acas' cînd am plecat,
Foarte bine ne-am gătat.
Tăți în cizme și cojoace,
Precum și vouă vă place.
Cîți feciori sînteți adunați,
Tăți sînteți niște căscați.
Cîte muieri adunate,
Tăte-s niște guri căscate.
Barăm tu de n-ai căsca,
Nici de samă n-aș băga.
Acuma îți spui de-amăruntul,
De vrei mă slobozi înlăuntru,
Că de nu, să știi fârtate,
Că-ți creapă cojocu-n spate.

Lupta a ajuns la punctul culminant. Ultimele cuvinte i-au întăritat pe oamenii miresei, dar treptat bat în retragere :

Pe dumneata te-am văzut la Lucești
La moara cu trei ferești.
Erai un morar nătărău,
Furai bine, stricai rău
Și-ți puneai mîna pe șele
Și-o așezai pe măsele.
Te ții că ești meșter mare
Pe-o capră neagră călare²⁰⁾.

Cu această replică lupta se termină. Poarta se deschide, dar nu înainte ca cei aflați de o parte și de alta să se cinstească cu țuică.

Din punct de vedere artistic orația aceasta nu se ridică la o valoare deosebită, dar merită remarcat faptul că, deși are caracterul de improvizație, păstrează tiparul tradițional după care se alcătuiesc astfel de creații literare. În afară de formula introductivă semnalată, avem în anumite replici dezvoltate mai multe teme, cum ar fi tema vînașiei care ne duce cu gîndul la legenda

20. Informator: Cosma Morar, 63 de ani, Feleac, comuna Nușeni.

legată de descălecatul Moldovei. Găsim și ecouri ale haiduciei : Românul „plătește boierește / Ori cîștigă voinicește. Ion Seuleanu crede că stărostia este un reflex al raptului sau „o încercare de rezolvare a conflictelor economice, sociale sau chiar morale, pe care noua celulă socială le-a provocat între neamurile angajate, o punere de acord a intereselor lezate de tineri prin hotărîrea lor“.²¹

Ceva mai sus de Valea Șieului, în zona Budești, Tagu, Sărmaș, miresele se mai fură și în zilele noastre, în multe cazuri locul luptei verbale este luat de o bătaie adevărată. Reținem și faptul că replicile rostite de purtătorii de cuvînt ai mirelui și miresei sînt, în orația citată de noi, presărate cu expresii savuroase, cu ironii mai mult sau mai puțin directe, unele ajungînd la invectivă.

2. **Cununia.** Alaiul, deschis de mireasă însoțită de nănașă, și druște, urmate de mire, nănaș și chemători, se îndreaptă spre biserica. Pe drum răsună alte chiuituri. Acestea au un conținut mai trist și exprimă regretul cu care mireasa se desparte de mama sa și pleacă în străini. Chiuitura miresei, care în unele sate (Șieu-Sfîntu, Șieu-Odorhei) mai poartă numele de „Gogitul miresei“, are accente aproape elegiace :

Ie-ți mireasă ziua bună,
De la mamă-ta cea bună,
De la struț de busuioc,
De la feciorii din joc,
De la struț de lămîiță,
De la fete din uliță,
De la frați, de la surori,
De la grădina cu flori.
Măgeran în colțul mesei,
Tare plîng ochii miresei.
Las' să plînvă cît de tare
Florile de lîngă vale.
Las' să plîngă cît de rău
Florile de pe părau.²²

Este un cîntec de rămas bun, un cîntec prin care se arată că despărțirea de fete și feciori, de ulițele satului și de natura înconjurătoare se face cu lacrimi. În altă variantă culeasă în satul Agrișu de Jos, nota de tristețe ce se degajă este și mai puternică. După primele șase versuri, identice cu cele ale varinței anterioare, mireasa este îndemnată să-și ieie ziua bună :

De la fir de busuioc,
De la feciori, de la joc.
Las' maică că ți-o fi jăle
Să vezi urma cizmei mele.
Las' maică, că ți-o fi dor
Să vezi urmă prin ocol

21. I. Seuleanu. Op. cit. p. 49.

22. Informator: Maria Lupu, 21 de ani, Șieu-Sfîntu, comuna Șintereag.

Călcă de-al meu picior.
Spusu-ț-am măicuță ție
Să ții zile pintru mine,
Să mă dai în sat cu tine.
Tu măicuță ai țînut
Miercurea și vinerea,
Să mă poți înstrăina
De fete și de feciori,
De jocuri din sărbători.
C-am avut drăguț în sat,
Dar n-a fost tare bogat
Și tu mamă te-ai temut
C-oi veni după-mprumut
Și nu țî l-oi da mai mult.
Dacă eu lucrăm în sat,
Înapoi țî l-aș fi dat.
Ai lăcomit la bogat,
Tare m-ai înstrăinat.²³

Lirismul acestui cîntec este obiectiv. Nuntașii se fac purtătorii de cuvînt ai miresei, exprimînd sentimentele acesteia. În această parte a nunții este evidentă semnificația ei de rit de trecere într-o nouă categorie sociologică. Plînsul miresei este subliniat și întezit printr-o nouă chiuitură :

Nu te cînta tu mireasă,
Pînă ești la mă-ta-n casă.
Lasă că ti-i cînta mîini,
Cînd ti vede-ntre străini.
Lasă că ti cînta marți,
Cînd îi vedea că n-ai frați.²⁴

Petelele sînt semnele distinctive ale miresei. După nuntă ele nu se mai poartă și acest lucru îl exprimă o altă chiuitură. Dacă mireasa este o fată tînră se chiuește astfel :

Mireasă peceaua ta
Nu-i țesută pe-aicea,
Că-i țesută la Gherla
Și-i țesută mîințel
Și-ai purtat-o puțîntel.²⁵

Pe drum spre biserică nuntașii le chiuesc și la chemători :

Cemători cu peceluță
Nici-unul n-aveți drăguță.
Io-s copilă de la Coastă,
M-aș iubi cu dumneavoastră²⁶.

33. Informator: Livia Pop, 36 de ani, Agrișu de Jos, comuna Șieu-Odorhei.

24. Informator: Ana Singeorzan, 62 de ani Coasta, comuna Șieu-Odorhei.

25. Idem.

26. Idem.

Exprimarea trecerii în altă categorie se face și cu ajutorul simbolurilor caracteristice. Dacă petelele sînt simbolurile fetelor, ale nevestelor sînt concierile :

Cununiță din Bistriță
Să mărit-o copiliță.
Cununiță din Beclean
Să fi mai fetit un an,
Să-și poarte petelele
Ca toate copilele.
Peceaua-i haină ușoară
Suflă vîntul și-o oboară,
Dar conciu-l îi haină grea,
Suflă vîntul dar nu-l ia.²⁷

Toate chiuiturile acestea au o notă comună de tristețe, fără să mai adăugăm că întîlnim în ele poezie autentică. Pentru a mai înviora atmosfera se strigă și unele mai vesele :

Hai mireasă-n cununie,
Pîină-i verde frunza-n vie.
Dacă frunza s-a usca,
Popa nu te-a cununa.
Lasă-l pe popa la dracu,
Că ne-a cununa diacul.
Las' pe diacu la zmeul
Că ne-a cununa birăul.²⁸

Ultima chiuitură, înainte de a intra în biserică, îi era adresată preotului :

Domnule părinte bun,
Ieși o țîră pîină-n drum
Și-ți ie-n mîn-o cărticică
Și cunun-o floricică.
Pune-ți pe piept patrafir
Și cunun-un trandafir.²⁹

În timp ce se efectuează căsătoria religioasă în biserică, afară se încinge hora. Despre cununia religioasă Aneta Micle crede că a fost „precedată de una precreștină, săvîrșită sub semnul norocului în viață, al rodniciei și al iubirii, care persistă și astăzi cînd se ia iertăciune de la părinți ; seria de acte rituale în care apa, vinul, busuiocul, colacul de grîu, mierea, sarea etc., au un conținut simbolic“.³⁰

Alaiul, tot chiuind, se îndreaptă spre casa miresei. În curte, pe scaunul de spălat rufe se află o farfurie cu grîu pe care unul

27. Idem.

28. Idem.

29. Idem.

30. A. Micle, Op. cit. p. 182

dintre chemători o ia și o aruncă peste casă, în timp ce alaiul se rotește de trei ori în jurul scaunului, rostind :

Dă-ne grîu, nu ne da orz,
Că ni-i mirele frumos.
Dă-ne grîu, nu ne da pleavă,
Că ni-i mireasa de treabă.³¹

Tot pe scaunul din curte se mai află un colac rotund pe care chemătorii îl iau și-l rup. În acest timp o socăciță stropește alaiul cu apă, cu un struț de busuioc. „Stropitul cu apă și aruncatul cu grîu ține de magia prin similitudine și se scontează un anumit efect asupra celor tratați.³²

Apoi alaiul se oprește și în întâmpinarea mirelui și a nuntașilor vine soacra care chiuieste în prag. Această chiuitură diferă de la nuntă la nuntă. Uneori soacra este înlocuită de o soră mai mică a miresei sau de o rudă apropiată. Schema chiuiturii în prag este consacrată de tradiție. Prin această chiuitură soacra face apel la înțelegerea dintre cei doi tineri în căsnicie, le dă o serie de sfaturi părintești. Transcriem în întregime o astfel de chiuitură, auzită de la Silvia Pop din satul Coasta. De fapt în fiecare sat există cîteva femei care improvizează astfel de ciuituri, adaptate la nunta respectivă. Cea pe care o reproducem este rostită de o altă persoană în locul soacrei mici :

Haideți, haideți tărișor,
Că v-am așteptat cu dor.
V-am deschis porțile larg
Și v-am așteptat cu drag.
Frunză verde viorea,
Tu mireasă draga mea,
Astăzi te căsătorești
Și de noi te despărțești.
Dacă meri la soacră-ta,
Ascultă ce te-a-nvăța.
De-a zice să calci în foc,
Calcă, că-i avea noroc,
Că la soacre-așa le place :
Din picioare să meri tare,
Din gură să ai răbdare.
Din picioare să mergi iute,
Din gură să nu zici multe.
Din picioare să tot calci
Șin din mînuri să tot faci.
Tu mireasă, draga mea,
Ai lucrat tot pingă drum
Și ți-a fost norocul bun.

31. Informator: Ana Singeorzan, 62 de ani, Coasta, comuna Șieu-Odorhei.

32. I. Seulean, Op. cit. p. 50.

Ai lucrat tot pingă vale
 Și ți-o fost norocul mare.
 Ai purtat numai ce-ai vrut,
 Ți-ai luat ce ți-a plăcut.
 Fecior frumos ca un brad,
 Fruntea de la noi din sat.
 Frunză verde de lămâie,
 Să-ți ciuiesc, mire, și ție.
 Părinții să ți-i cinstești,
 Mireasa s-o omenești,
 C-ai luat floare-nflorită,
 Să n-o vedem veștejită.
 C-ai luat floare-npănată,
 Să n-o vedem supărată.
 Și-ai luat floare de brad,
 Fruntea fetelor din sat.
 Asta-i floare de lămâie,
 Harnică și de-omenie.
 Haide, soacră, la primit,
 La ciuit te-am înlocuit,
 Și le dă turtă cu miere,
 Că s-au luat din plăcere.
 Le dă turtă cu vinars
 Și-i sărută în obraz.

După terminarea chiuiturii se petrece ceea ce se spune în ultimele patru versuri. Se fac apoi pregătirile pentru masă. Ni se pare că textul acestei frumoase chiuituri are și o anumită valoare literară. Metaforele folosite „floare-nflorită“, „floare-npănată“, „floare de lămâie“, „floare de brad“ etc., sînt foarte sugestive.

3. **Masa mare** este următorul act al dramei populare a nunții. În acest act acțiunea dramatică atinge punctul culminant. În timpul mesei se cîntă cam aceleași cîntece pe care le-am amintit în cazul mesei de logodnă. Ceva specific în cadrul mesei este „închinatul pomului“, „închinatul miresei“, „datul găinii“, precum și o serie de strigături.

La masă se așează nuntașii, mirele și nănașii, fără mireasă. Înainte de a se începe servitul mesei, una dintre chemătoare o aduce pe mireasă și o prezintă nănașului, rostind o orăție ca aceasta :

Trandafir ardelenesc,
 La toți nunta o vestesc,
 Cu mireasa eu pornesc.
 Frunză verde viorea,
 Am venit pe vălicea,
 Și-am găsit o floricea,
 Chiar o vărucă de-a mea.
 Am găsit-o în grădină
 Cu-n drăguț de-al ei de mînă

Și atît m-am năcăjit,
 Pînă ce l-am celuit
 Și de-acolo am pornit,
 Și-am trecut printr-o pădure,
 Mulți au vrut ca să mi-o fure.
 Frunză verde viorea,
 Am venit aici cu ea.
 Să trăiești, nănaș mare,
 Asta-i fina dumitale.
 De gîndești că nu-i asta
 Las-o, nu o înșela.
 Frunză verde struguraș,
 Aicea îs doi nănași.
 Faceți bine vă gîndiți
 Și mereasa mi-o plătiți,
 Că noi nu sîntem din Dicea,
 Să ședem atîta aicea,
 Că sîntem de la oraș
 Și ne-om duce mintenaș.
 Cu banii de la nănaș,
 M-oi duce marți în oraș,
 Mi-oi lua pe mîna ceas
 Și la drăguț păunaș.³³

Ciuitura găinii constituie un moment vesel, deosebit de gustat, al nunții. Datu găinii are loc cam la mijlocul perioadei de servire a mesei. Conținutul acestor ciuituri diferă de la nuntă la nuntă. Au și ele un caracter de improvizație și conțin multe picanterii. La început socăcița care dă găina face apel la muzicant, să cînte melodia găinii, iar pe meseni îi roagă să-i facă loc ca să ajungă la masa nănașului. Relatează apoi peripețiile prin care a trecut și încheie cu cererea adresată nănașului, să-i plătească găina. Deosebim în ciutura găinii trei părți : formula introductivă, peripețiile găinii și partea finală. Un motiv al peripețiilor l-am întîlnit și în partea de început a nunții.

Trandafir cu floare albă
 Muzicantule de treabă,
 Te rog zi-mi melodia,
 Ca să pot da găina,
 În mîna la nănaș.
 Frunzuliță de trei brazi
 Și mesenii sînt rugați,
 Ca să-nceteze vorba,
 Pînă dau eu găina,
 În mîna la nănaș.
 Nănaș-a-i femeie aleasă

33. Informator: Lucia Agrișan, 30 de ani, Agrișu de Jos, com. Șieu-Odorhei.

Și stă în frunte la masă,
Alături de soțul ei
Și numără banii mei.
Numără, nănașă, iute
Că găina-i de la munte
Și-i crescută la gostat,
Nu îi de la noi din sat,
Că o fost mare potop
Și mălaiu nu s-o copt,
Iar noi la găini l-am dat,
Tăce-o murit de ficat.
Pîn-am găsit una bună,
Am umblat aproape-o lună.
M-am îmbolnăvit de splină
Și-acum fac penicilină.
Nănașule, dumneata,
Mi-i face injecția,
Că dacă numai ochești,
Nu mă vindec, ce gînești?
Viorea crescută-n iarbă,
Nănașă, mă rog, mă iartă,
De găina nu mi-i fiartă.
Fiartă îi, da' nu-i prea friptă,
Num-o țîră-i cîrcălită,
Că acum unsoarea, azi,
Îi la fete pe obraz,
Îi la fete, la neveste,
Pentru găină nu este.
De cînd îi colectiv în sat,
Lumea tare s-o schimbat :
Ziua mîncă prăjitură,
Noaptea umblă după gură,
După gură, ochi verzui,
Cum îs și-ai nănașului.
Nănașă, de vrei mă crezi,
Pe nănașu să nu-l pierzi,
Să-i dai cina pe-nserat
Și să-l culci de vreme-n pat
Și să-l cuprinzi cu mîna,
Să nu-și găsească alta,
Numai chiar pe dumneata.
Frunzuță de lăcrimeoare,
Găina-i cu aripeoare,
De la mine vrea să zboare.
Frunzuliță ca iarba,
Nănașă, la dumneata.
Frunzuliță iarbă verde,
Că acolo i se șede.

Această parte a chiuiturii relevă câteva aspecte deosebite. Sînt semnalate inundațiile din 1970, asistența medicală calificată de care se bucură țăranii cooperatori, chiar dacă această informație alunecă spre o poantă hazlie. Sînt criticate fetele care se fardează și oamenii care chiulesc.

Nănașa primește găina de la socăciță, îi pune o bancnotă în cioc și-i dă găina înapoi, tot chiuind :

Frunzucă ca iedera,
Dragă-mi este frunza ta.
Mîndră-i frunza iederii,
Drag mi-i glasul ceterii.
Muzicant, om de-omenie,
Te rog zi-mi un pic și mie.
Mă gîndesc de la-nceput,
Ca să nu ții lumea mult.
Zi-mi câteva vorbe bune
Să placă la orișicine.
Trandafir frumos rotat,
În picioare m-am sculat.
M-am sculat să ciuiesc,
La tăți să vă mulțumesc,
Că tare mult mi-a plăcut,
După cum v-ați pregătit.
Suntem tare mulțumiți,
După cum am fost serviți.
Ați făcut mîncări domnești,
Tocmai ca la București.
Florică, floare-aleasă,
Vină-ncoace, vină, vină,
Să-ți închin cu sticla plină,
Să-ți mulțumesc de găină.
Oare cum să-ți mulțumesc
Și cu cît să ți-o plătesc,
C-a fost găină de rasă,
Frumoasă și tare grasă.
Socăciță, draga mea,
Bugăți de n-or fi banii,
Te rog nu mă povesti,
Că plata ți-oi completa
Cînd de la colectiv mi-or da,
Că trimestru s-a-ncheiat,
Avansu nu ni l-a dat.
Frunzuliță matostat,
Socăciță prima-n sat
Văd că-ți place să ciuiești
Și la nănaș să-i ochești.
Nănașu îi om frumos,

Nu ști nime gîndu lui
 Ca vorba proverbului,
 Că la badea cu ochi verzi,
 Nici-odată să nu-i crezi,
 Iar ochii nănașului
 Is cam verzi și nu-s căprui.
 Socăciță ochi frumoși
 Și ai tăi sînt lunecoși.
 Poate vă veți întîlni
 Și-ți pune preț găinii.
 Voie bună tuturor,
 Mare noroc finilor.
 Frunză verde mărule,
 Și-acum muzicantule,
 Foarte mult îți mulțumesc
 Că mi-ai zis, să ciuesc.

În ultima replică, socăcița mulțumește pentru bani. Aici aflăm un motiv al păcălelii, spus cu mult haz. Găina n-a fost fiartă, iar banii primiți pe ea nu sînt meritați :

Crenguță de struguraș,
 Mă-ntorc tare mulțămită,
 După cum am fost plătită,
 Pentru ast' găină cuc,
 Mi-o dat banii de pe-on junc.
 Găina nu mi-o fost bună,
 Mi-o dat banii de pe-o lună.
 Nănașu-i om de-omenie,
 Mi-o mai dat și el o mie
 Și io c-atîția bănuși
 Mi-am luat mașină lux.
 Pe nănaș, ca pe-on boieri,
 L-oi învita de șofer.
 Mere-om pe uliță-n sus
 Și ne-om opri la Chișuș
 Și la umbra mărului,
 I-oi cînta nănașului,
 Cînd oi bé pe banii lui.³⁴

Trăsătura dominantă a ciuitului găinii este improvizația. Sînt relatate fapte reale și, după cum am văzut, sînt criticate diverse aspecte sociale concrete. Valoarea literară a acestor chiuituri este relativă.

La nunțile din jurul comunei Șieu-Odorhei aveau loc două mese. Prima la casa miresei, ziua. La aceasta participa numai tine-retul. A doua masă are loc la casa mirelui, seara și participă oamenii căsătoriți, stegarul și chemătorii mirelui și ai miresei. Și

34. Informator: Maria Cornea, 45 de ani, Șieu-Odorhei.

prin aceasta este subliniată trecerea mirilor într-o altă categorie sociologică. Dacă prima masă are rolul de despărțire a mirilor de ceata tinerilor, a doua are ca scop primirea tinerei perechi în rîndul oamenilor căsătoriți.

După terminarea primei mese, zestrea miresei este încărcată în car și alaiul se îndreaptă spre casa mirelui. Pe drum se chiuieste din nou. Sînt chiuituri de bun rămas marcate de aceeași notă tristă :

Noi de-aici merem cu dor
Ca și luna pe sub nor.
Noi de-aici merem cu jăle
Ca și luna printre stele.
Noi venim de la mireasă
Cu carul cu șase boi,
Cu nănașii amîndoi,
Să o scoatem din petele.³⁵

Portretul miresei este admirabil înfățișat într-o chiuitură de mulțămîtă :

Mulțumescu-ți măiculiță
Tocmai de la inimuță,
Că frumoasă m-ai făcut
Și m-ai purtat cum ai vrut.
Șorțul alb și părul creț,
Unde-am mers am avut preț.
Ie albă soponită,
Unde-am fost am fost vestită
Și năframă de mătasă,
Unde-am mers, am fost aleasă.³⁶

Despărțirea de casa părintească, de fete și de feciori este dureroasă pentru mireasa care merge între străini :

Vai săracă voie bună,
Că nu te-am avut de-o lună
Și-or mai trece trei și patru,
Voie bună n-a fi altu.³⁷

Măritatul unei fete dezechilibrează familia părintească și din punct de vedere economic. Este un motiv pentru ca și soacra mică să fie compătimită :

Vai săracă soacră mică,
Ai rămas fără nimică,
Fără ladă, fără țol,
Numai inima cu dor,
Fără ladă, fără fată,
Numai inima stricată.

35. Informator: Livia Pop, 36 de ani, Agrișu de Jos.

36. Idem.

37. Idem.

Mireasă, cunună albă,
La tătă lumea ești dragă,
La mă-ta i-ai fost urîță,
Că de-aceea te mărită.³⁸

Dorul, cel mai românesc dintre sentimente, o însoțește pe mireasă cînd pleacă de la casa părintească :

Mireasă, pe casa ta,
Cîntă cucul și mierla.
Cucu gros, mierla subțire,
Tăt a dor și despărțire.
Despărțirea-i cu necaz,
Mă duc, maică, și te las.
Ia, mamă, dorul și-l leagă
Într-o batistuță albă
Și-l pune deasupra-n ladă.
De-a fi dorul cum l-ai pus,
Eu la față-s cum m-am dus.
De-a fi dorul răsturnat,
Eu la față m-am schimbat.
De-a fi dorul prăvălit,
Eu la față m-am topit.³⁹

Unele chiuituri conțin adevărate reproșuri pe care mireasa, prin intermediul nuntașilor, le aduce mamei sale, pentru că a dat-o în alt sat :

Fi-ț-ar, măicuță, păcat
C-am avut drăguț în sat,
M-a cerut și nu m-ai dat.
M-ai dat, măicuță, pe sate,
Să viu cu desagi-n spate,
Cu desagi-nbăierăți
Și cu ochii lăcrimați,
Că tu maică te-ai temut,
C-oi veni după-mprumut
Și nu ți l-oi da mai mult.
Frunză verde iarbă grasă,
Tot pe asta-i fost voioasă
Să nu-ți fac gunoi în casă.
L-am făcut, l-am măturat,
Dorul ți l-am stîmpărat.
Da' de-aceea înainte,
Nici l-oi face, nici l-oi duce
Și de mine dor îi duce.
Apă rece nu-i mai bea,
Adusă de mîna mea.⁴⁰

38. Idem.

39. Idem.

40. Idem.

Jalea ce se degajă din aceste versuri subliniază faptul că mireasa a devenit de prisos în casa părintească și acest lucru, voit exagerat, mărește dramatismul acțiunii, al despărțirii.

Spre sfârșitul celei de a doua mese, care așa cum arătam are loc la casa mirelui, se închină pomul. În satele din jurul comunei Șieu-Odorhei se împodobește un prun, probabil că copacul tradițional în asemenea împrejurări, bradul, lipsește. Pomul este împodobit cu turte de diferite forme (cercuri, stelute, inimi), mere și nuci poleite. Turtele sînt făcute din făină de grâu și îndulcite cu miere de albine. Pomul, acest pom al vieții, conține o serie de simboluri. Turtele în formă de inimă semnifică legătura sufletească dintre miri, merele, de obicei semnificînd discordia, sînt un semnal de atenție pentru cei doi, iar nucile cu miezul divizat în patru și învelit într-o coajă rezistentă, semnifică unitatea familiei nou create. Un miez dulce într-o coajă amară. O viață fericită înconjurată de multe greutăți și neazuri inerente într-o căsnicie. Aproape toate obiectele din pom, colacul de pe scaun, colacii chemătorilor și chemătoarelor, verighetele etc., au forma rotundă, ceea ce „ne duce cu gîndul la cercul magic”.⁴¹

Pomul este închinat de către stegar. Poezia pomului începe cu formula : „Sănătos, pom frumos”, repetată de trei ori. Se arată locul de unde a fost adus pomul și se face, în repetate rînduri, apel la nași, îndemnîndu-i să-și cinstească finii. Poezia se încheie cu o glumă la adresa nașului. În varianta pe care o reproducem mai jos găsim și unele influențe ale religiei creștine, dar ele nu pot anula sau măcar umbri originea laică și foarte veche a spectacolului nunții. Și poezia pomului are o schemă fixă, iar conținutul variază în funcție de talentul celui care închină pomul. Varianta de mai jos a fost culeasă din satul Feleac, județul Bistrița-Năsăud, de la Vasile Mărcan în vîrstă de 45 de ani și este una din cele mai interesante de acest fel pe care le-am găsit :

Sănătos, pom frumos !
Sănătos, pom frumos !
Sănătos, pom frumos !
Pom frumos, pom frumos,
Frumos, mîndru și mănos,
Pe la poală-npolinit,
Pe la mijloc zugrăvit,
Pe la vîrf întraurit,
În numele domnului numit.
Acela-i domnul cel mare
Care coace grîul la răcoare
Și uscă grîul la soare.
Acest pom galben,
Dintr-un vîrf de paltin,
Adus din dealu cu doru,

41. A. Micle, Op. cit. p. 176.

De unde răsare bujoru
De unde doi cosași coseau
Și iarba nu mai scădea.
Trece-o haită de nevestă,
Nu să treacă și să tacă,
Fără strigă :
Hîci, tu ruică păsăruică,
Cu-n firuș de busuioc,
Să deie dumnezeu la tineri noroc.
Să deie dumnezeu, nănaș mare,
Și la curțile dumnitale
Patru vaci frumoasă, grasă,
Cu fujoare de mătășă,
Să aibă fuioru mare,
Să cununi și să botezi
Toată viața dumitale.
Să trăiești, nănaș mare,
Să trăiască și nănașa
Și mirele și mireasa.
Să trăiască toată nunta,
Să strîngem turtile din pom cu hurta,
Și bărbați și, și femei,
Ca la nuntă-n Cana Galilei.
Cinstite, nănaș mare,
Ce făgăduiești la cinii dumitale?
— Ce-a da dumnezeu.
— Dumnezeu dă multe,
Vremuri schimbătoare,
Primăvara cald și soare
Și ploii multe în luna lui mai,
De n-ai dumneata atîtea,
La cini să le dai.
Să dăie dumnezeu,
Cinstite nănaș mare,
Aicea la masă e pomul dumitale,
Un colac de grîu frumos,
Fața lui Isus Cristos,
Șase vase-ntraurite,
De Cristos blagoslovite,
Să fie cu vin roșu și gustos,
Să lăudăm și să mărim
Numele lui Isus Cristos,
Să laud și să măresc
Pe tatăl și fiu ceresc,
Să ne-aducă bunătate,
Și la nuntași sănătate
Să jucăm cu tăți nuntașii,
Să bem vin cu ciubărașu,

Să jucăm cu toți mesenii,
 Pînă ce se văd tușlenii.
 Asta-i nuntă românească,
 Toată lumea să trăiască.
 — Cinstite, nănaș mare,
 Ce făgăduiești la cinii dumitale?
 — Ce-a da dumnezeu !
 — Ce-a da dumnezeu !
 Cinstite nănaș mare?
 Te gîndește și le făgăduiește,
 Că de nu i alegădui,
 Eu pomul l-oi zgudui,
 De toate turtele-or sări.
 Turtele-s făcute cu mac,
 La nănașa i-s pe plac.
 Turtele-s făcute cu miere
 Și la nănașa pe plăcere.
 Te gîndește și le făgăduiește :
 Ori o scroafă fătătoare,
 Ori o vacă mulgătoare,
 Ori o oaie cu miel creț,
 Să cununi și să botezi.
 Dintre boi îi dă pe Rende,
 Dintre vaci îi dă pe Cende,
 Dintre cai dă-i pe Sărgaciu,
 C-ăla n-așteaptă scorbaciu.
 Din viței dă-i un buhai,
 Că dumneata bugăți ai,
 Nănaș mare, la mulți ai !
 — Cinstite nănaș mare,
 Ce făgăduiești la cinii dumnitale?
 — O capră șută.
 — Să nu fie mută.
 Cinstite nănaș mare,
 Să fie și dătătoare,
 Precum și făgăduitoare,
 Că de n-a fi dătătoare,
 Cîți peri pe spinare,
 Atîțea lupi cu două picioare
 Să se suie pe nănașa mare.

Poezia cu care se închină pomul, mai ales în prima parte se aseamănă cu un descîntec. Cererea cadourilor pentru fini marchează trecerea la o altă parte, expunerea unui alt motiv. Avem în cazul poeziei pomului un exemplu de magie verbală sau prin cuvinte în care repetiția simplă, dublă și triplă se pare că vizează efecte magice. Probabil același efect îl urmărește și enumerația. Și poezia pomului, care se recită, are forma dialogată. Dialogul se

poartă între stegar și naș, numai că replicile nașului sînt foarte scurte.

De două ori întîlnim versurile „să cununi și să botezi“. Aceste două evenimente importante din viața tinerei perechi, cununia și botezul primului copil, constituie cei doi poli ai trecerii.

4. Ultimul act al spectacolului nunții este hora care succede masa mare. Și hora avea în vechime o semnificație magică. Ea este un cerc ca și obiectele din pom la care ne-am referit mai sus.

În timp ce nuntașii joacă și se veselesc, mireasa se retrage, se dezbracă de voal și este travestită în babă, împreună cu o altă persoană de aceeași mărime, mirelui revenindu-i obligația să ghicească care este mireasa. Aneta Micle crede că „Travestirea miresei într-o persoană grotească (de obicei o babă), menționată încă de D. Cantemir, mărește tensiunea dramatică ca într-o veritabilă piesă de teatru, în care deznodămîntul e mereu amînat“.⁴²

După ce mireasa este recunoscută, se retrage și revine îmbrăcată nevastă. În acest moment are loc jocul miresei, ultimul dintre momentele mai deosebite ale dramei populare a nunții. Mireasa este jucată de femei și de bărbați. Cel care o joacă o sărută și-i dă bani.

Spectacolul nunții se încheie cu petrecere și veselie. A doua zi are loc epilogul : calea primară. Tinerii căsătoriți își vizitează socrii și nașii „continuîndu-se astfel perioada de integrare“⁴³. La casa nașilor sau a socriilor mai are loc o masă la care se strigă chiuituri pornografice ce stîrnesc hazul mesenilor și a vecinilor. În această notă de haz și bună dispoziție, cortina se lasă peste drama spectacolului matrimonial. Personajele își încetează activitatea rituală, simbolică și devin oameni reali, iar tinerii se integrează treptat în noua viață. Acesta este deznodămîntul acțiunii dramatice.

Vorbind despre personajele dramei nunții, remarcăm mulțimea și rolul lor diferit în cadrul spectacolului. Personajele principale în jurul cărora gravitează întreaga acțiune dramatică sînt mirele și mireasa, devenite pe plan alegoric „crai și crăiasă“. Așa se explică, credem, și faptul că mireasa poartă cunună asemănătoare celei împărătești. Cununa are și ea o formă rotundă, ceea ce ne face să presupunem că este un schematic simbol al soarelui.

În timpul desfășurării spectacolului nunții, acțiunea alternează pe două planuri : unul simbolic și unul real. Dacă mirii evoluează mai tot timpul pe plan simbolic, socrii și nașii rămîn în lumea reală. Soacrele au un rol important în spectacolul nunții. Ele sînt acelea care primesc alaiul și strigă în prag. Despre socrii nu prea întîlnim referiri în producțiile literare ale nunții. Într-o singură chiuitură tatăl miresei își exprimă regretul pentru măritarea fetei :

Hai, femeie să jucăm,
Că fata ne-o mărităm.

42. A. Micle, Op. cit., p. 182.

43. Idem, *ibid.*, p. 182, 106.

Tu ai vrut și eu n-am vrut,
Îi vedea tu ce-ai făcut.

Nașii îndeplinesc în cadrul dramei nunții rolul de părinții spirituali ai tinerei perechi. Oamenii cu experiența vieții de familie, nașii îi sfătuiesc pe miri și-i ajută pe socrii în organizarea nunții. Așa cum remarcă Ernest Bernea, „nașul este de fapt, conducătorul real al nunții, de la început la sfârșit”⁴⁴. Nașul este prezent pe tot parcursul desfășurării ceremonialului. Sub îndrumarea atentă a nașilor, tinerii căsătoriți se integrează în viața socială ca o nouă celulă. Rolul lor continuă și la botez.

Un rol important revine chemătorilor, chemătoarelor și stegarului. Primii cheamă lumea la nuntă, stegarul este purtătorul de cuvânt al mirelui și toți împreună constituie nucleul în jurul căruia se formează alaiul.

Dintre bucătărese au roluri mai deosebite cele care așteaptă alaiul și stropesc nuntașii cu apă și aruncă grâu peste ei. O altă socăciță dă găina, iar celelalte au roluri anonime, întrecându-se în arta culinară.

Nuntașii au dubla calitate de personaje ale spectacolului și de spectatori. Acțiunea dramatică se desfășoară în mijlocul acestora. Ei îndeplinesc o misiune similară cu aceea a corifeilor din tragediile grecești. Nuntașii chiuiesc și cântă pe drum și la masă.

Poeziile care susțin partea literară a nunții sînt redată în mai multe feluri: strigate, cîntate și recitate. Socăcița dă găina pe o melodie tradițională acompaniată de viorist. Locul cel mai important revine însă strigăturilor, urmînd apoi ca volum bucățile literare recitate (tarostele, închinatul miresei și închinatul pomului). Toate producțiile literare pe care le-am amîntit au o precisă funcționalitate: „marchează momentele despărțirii, transmit un mesaj sau urează o felicitare”⁴⁵. Ele preced sau se integrează în fiecare din cele patru acte ale dramei populare a nunții, fapt care imprimă acestora un „character solemn, de măreție... impresionîndu-i adînc pe nuntași”⁴⁶. Aceste producții literare ale nunții realizează „transpunerea pe planul alegoriei și al metaforei a obiceiului”⁴⁷. Întîlnim în ele magia cuvîntului asociată la învîrtitul pe lîngă scaun cu magia prin similitudine.

Spectacolul nunții este o dramă populară nu numai datorită conținutului dramatic al acțiunii, ci și folosirii frecvente a dialogului: taroste, chiuitura găinii, închinatul miresei, închinatul pomului și chiar în scena învîrtitului pe lîngă scaun. Scena pe care se desfășoară spectacolul nunții este ulița satului, casa socrilor sau sala cămniului cultural.

În ciuda lacrimilor pe care le mai stoarce, nota dominantă a nunții este optimismul. Dragostea dintre cei doi și lipsa grijiilor

44. E. Bernea, *Op. cit.* p. 106.

45. A. Micle, *Op. cit.* p. 182.

46. *Idem, ibid.*, p. 182.

47. I. Seuleanu, *Op. cit.*, p. 51.

asupra viitorului generează un sentiment tonic de încredere în viață. Dacă ne-am referit mai mult la esența tragică a nunții, nu putem spune că lipsește comicul. Avem un comic de situație (travestirile) și de limbaj, remarcat în mai multe bucăți analizate. Umorul sănătos care se degajă transmite setea de viață, optimismul, buna dispoziție. Chiar dacă uneori gluma întrece măsura, ironia devine șarjă sau invectivă, aceasta nu supără, totul se desfășoară pe fundalul unei înțelegeri depline.

Stilul creațiilor literare specifice nunții are o deosebită coloratură. Cu toată variabilitatea conținutului și a improvizației, chiar dacă uneori se mai strecoară și nonvalori, stilul are aceleași trăsături dominante : claritate, corectitudine, naturalețe. Așa cum remarcă Ion Apostol Popescu, „Elementele stilului rapsodic și ale lumii basmului concură la realizarea unei colăcării de o largă respirație poetică. Autorul ne dovedește multă capacitate creatoare, folosind tropi și elemente de sintaxă în măsura în care măresc starea afectivă“⁴⁸

În producțiile literare ale nunții întâlnim metafore, epitete, comparații și personificări. În privința limbii acestora remarcăm folosirea unor expresii și cuvinte regionale care conferă creațiilor o notă specifică, originalitate și autenticitate.

Faptul că în zilele noastre spectacolul nunții se simplifică tot mai mult duce la diminuarea frumuseții sale, la deplasarea accentului de spectacol folcloric spre masă (uspăț, și spre darurile care se fac mirilor. Considerăm că activiștilor culturali din mediul rural și cadrelor didactice le revine un important rol în conservarea dramei populare a nunții cât mai aproape de tiparele tradiționale moștenite de la înaintași.

48. I. Apostol Popescu, Op. cit., p. 278.

B I B L I O G R A F I E

1. Ernest Bernea, Nunta în Țara Oltului, în Studii de folclor și literatură, București, 1967.
2. Brăiloiu C., Nunta la Feleag, în Publicațiile Arhivei de folclor, 1938.
3. I. Cardaș, Cele mai vechi orații de nuntă tipărite, în Revista de etnografie și folclor, Tom. 16 (1971), nr. 4.
4. Micle A., Semnificația ceremonialului de nuntă, în Lucrări științifice, Oradea, 1971.
5. Popescu Apostol I., Studii de folclor și artă literară, Buc., 1973.
6. Seuleanu I., Orația de colăcărie, în Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Philologia, Fasc. I, an. 14(1969).